

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" ומדינות קטנות

פרנסיס דומינגו

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" (Revolution in Military Affairs) היא נושא מרכזי בקרב חוקרי צבא ואקדמיה, המבקשים להגדיר את תפקיד הטכנולוגיה בשינויים שעוברים צבאות במהלך שלושת העשורים האחרונים. למרות הספרות הענפה שעוסקת בתיאוריה זו, מספר מוגבל בלבד של מחקרים בחן את ההשלכות שלה על מדינות קטנות. הדגש המושם על המעצמות הגדולות בדיון ב"מהפכה בעניינים צבאיים" משקף את העובדה שהספרות המחקרית העוסקת באסטרטגיה זו נוטה להתייחס פחות למצבן של מדינות קטנות, קרי מדינות עם יכולות מוגבלות.

המאמר הנוכחי טוען שהרלוונטיות של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" תלויה באסטרטגיה שמיישמות מדינות קטנות. מדינה קטנה מוגדרת במאמר זה כמדינה שיש לה "יכולת מוגבלת להשפיע על האינטרסים הביטחוניים של מעצמה גדולה או לאיים עליה ישירות, או להתגונן מול מתקפה של מעצמה בעלת מוטיבציה לכך". החלק הראשון של המאמר דן במאפיינים של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים". החלק השני סוקר את האסטרטגיות שמדינות קטנות מיישמות כדי לשרוד במערכת הבין-לאומית. החלק השלישי מעריך את רלוונטיות התיאוריה לאסטרטגיות של מדינות קטנות.

מילות מפתח: מהפכה בעניינים צבאיים, מדינות קטנות, מדיניות חוץ, יכולות צבאיות מוגבלות, אסטרטגיה

פרופ' פרנסיס דומינגו הוא מרצה במחלקה ליחסים בינלאומיים באוניברסיטה De La Salle, מנילה, הפיליפינים

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים"

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" (Revolution in Military Affairs – RMA) היא נושא מרכזי בקרב חוקרי צבא ואקדמיה, המבקשים להגדיר את תפקיד הטכנולוגיה בשינויים שעוברים צבאות ברחבי העולם בשלושת העשורים האחרונים. למרות הספרות הענפה שעוסקת בתיאוריה זו, מספר מוגבל בלבד של מחקרים בחן את ההשלכות שלה על מדינות קטנות. לפי חלק מהחוקרים, הדגש המושם בתיאוריה זו על מעצמות גדולות משקף את העובדה שכלל הספרות המחקרית העוסקת באסטרטגיה נוטה להתייחס פחות למצבן של מדינות קטנות, קרי מדינות עם יכולות מוגבלות, מאשר למעצמות.¹

אליזת כהן טוען כי "אי-בחינת תגובתם של היריבים החלשים יותר ליכולות RMA" היא אחת הטעות החמורה ביותר.² במאמרם הנודע של רוברט קוהיין (Keohane) וג'וזף ניי (Nye) על "תלות הדדית מורכבת" הם מייחסים משמעות רבה לרעיון מהפכת המידע, וטוענים שהיא תפחית מכוחן של מדינות גדולות ותגדיל את כוחן של מדינות קטנות ושל גורמים לא-מדינתיים.³ קוהיין וניי אמנם מעלים נקודה חשובה, אך אינם מספקים הסבר מספק לשאלה כיצד מדינות קטנות מושפעות ממהפכת המידע. לנוכח פער זה בספרות, עולה השאלה כיצד התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית לאסטרטגיות של מדינות קטנות.

מאמר זה טוען כי הרלוונטיות של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" תלויה במדיניות החוץ שמיישמות מדינות קטנות.⁴ מדינה קטנה מוגדרת במאמר כמדינה המחזיקה ב"יכולת מוגבלת להשפיע על האינטרסים הביטחוניים של מעצמה גדולה או לאיים עליה ישירות, או להתגונן מול מתקפה של מעצמה בעלת מוטיבציה לכך".⁵ המאמר כולל ארבעה חלקים. החלק הראשון דן במאפייני התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים"; החלק השני מגדיר את השאלה המרכזית של המאמר על רקע הוויכוחים בנושא התיאוריה; החלק השלישי סוקר את האסטרטגיות שמדינות קטנות מיישמות לצורך הישרדותן; החלק הרביעי מעריך את הרלוונטיות של התיאוריה לאסטרטגיות של מספר מדינות קטנות.

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" היא ביסודה הרעיון ששינויים מהותיים בחלק כלשהו של משתני המלחמה יביאו בתורם לשינוי קיצוני בגישות כלפי מבנהו הכולל של הצבא ואופן פעולתו.⁶ חסידי התיאוריה מציעים לה מספר רב של הגדרות, אולם מאמר זה יעשה שימוש בהגדרה של אנדרו קרפינביץ' (Krepinevich): "הטמעת טכנולוגיות חדשות במספר ניכר של מערכות צבאיות... באופן המשנה מהיסוד את אופי העימות ודרך ניהולו".⁷

במהלך ההיסטוריה צפו ועלו כמה וכמה מהפכות מהסוג של "מהפכה בעניינים צבאיים". דוגמה בולטת לכך הייתה המהפכה במהלך מלחמות נפוליאון, במסגרתה פיתח הצבא הצרפתי והטמיע שינויים דרמטיים בתחום הטכנולוגי (סטנדרטיזציה

ויוצור המוני של נשק) ובתחום הארגוני (גיוס המוני), שאפשרו לצרפת להמשיך ולשלוט ביד חזקה במרבית יבשת אירופה במשך יותר מעשור.⁸ מקרה נוסף הוא המהפכה הימית שעברו הצי הבריטי והצרפתי במהלך סוף המאה ה-19 ותחילת המאה העשרים, ואשר במהלכה ספינות העץ והמפרשים פינו את מקומן לספינות בעלות חיפוי מתכת ומנועי טורבינה. לפיתוחים בטכנולוגיה הימית התלוו גם שינויים בדוקטרינה, שהתייחסו ליכולות החדשות של הספינות מצופות המתכת, אשר צוידו בנשק מדויק יותר והיו מסוגלות לנוע במהירות רבה יותר, עם שריון עמיד ומקום נוסף לשאת אספקה.⁹ ניתן לומר שהמניעים המרכזיים בכל המהפכות הקודמות היו משתנים הקשורים לדוקטרינות, לטכנולוגיות ולארגון המלחמה. כדי להבין את המהפכה הנוכחית, עלינו לבחון את מאפייניה ולזהות את המשתנים שמובילים את השינוי בפועל.

על פי תומכי התיאוריה של "המהפכה בעניינים צבאיים", מדובר במהפכה שהיא בעיקר טכנית באופייה, אשר באה לידי ביטוי לראשונה במהלך מלחמת המפרץ נגד עיראק בשנת 1991. החדשנות המרכזית במהפכה זו הייתה עיבוד המידע, דבר שהתבטא בשלושה מרכיבים: שליטה במידע, נשק מדויק, ומבצעים משולבים. שליטה במידע משלבת את כל היכולות, המערכות והמשאבים הקשורים למידע כדי להבטיח פיקוד ושליטה, הכרת מרחב הלחימה והגבלת "חופש התמרון והפעולה"¹⁰ של האויב. יכולות אלו אמורות לסייע להפיג את ערפל הקרב ולהקטין את החיכוך בעת מלחמה, וכך לאפשר לכוחות הצבא לפעול ביתר יעילות בתחומים השונים. תקיפה בעזרת ציוד מדויק ומתקדם מחייבת שימוש בתחמושת מדויקת המאפשרת להשמיד מטרות ספציפיות. מכיוון שתקיפות כאלו מבטיחות את השמדת המטרות, כלומר מביאות לתוצאות ספציפיות, הן מאפשרות לצבא לשלוט במרחב הלחימה ובמקביל למזער את מספר הנפגעים מהמתקפה.¹¹ דוקטרינות המבצעים המשולבים הנשענות על טכנולוגיית המידע היא, כאמור, המרכיב השלישי במהפכה הנוכחית. מבצעים משולבים מתואמים באמצעות רשתות, דבר המסייע למודעות ארגונית למתרחש במרחב הלחימה ולהספקה מהירה של שירותים, כך שיהיו נגישים ליחידות בכל עת. טכנולוגיית המידע מאפשרת להוציא לפועל מבצעים משולבים וליצור יתרון מכריע על האויב.¹²

מדינות חזקות לומדות להכיר את היתרונות שמעניקה "המהפכה בעניינים צבאיים" ומממשות אותם. לעומת זאת, מרבית המדינות הקטנות נותרות עם הצורך לשדרג תמידית את המבנה, היכולות והדוקטרינות של הכוח הצבאי שלהן, ולו רק כדי לשמר את יכולות ההגנה הצנועות שלהן.¹³ החלק הבא של המאמר יגדיר את השאלה המרכזית שלו, וזאת בהקשר של הספרות המחקרית הקיימת בנושא "מהפכה בעניינים צבאיים" ומדינות קטנות.

הספרות בנושא "מהפכה בעניינים צבאיים" ומדינות קטנות

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" התפתחה מתוך מערך ייחודי של נסיבות גיאופוליטיות, ונועדה לתת מענה לתנאים אסטרטגיים ספציפיים. הטכנולוגיות שבבסיס התיאוריה נועדו לספק פתרונות טכנולוגיים למצב של עימות צבאי קונבנציונלי היפותטי בין מעצמות במהלך המלחמה הקרה.¹⁴ למרות הדגש שהושם בתיאוריה זאת על המעצמות, היו חוקרים שהצביעו על הרלוונטיות שלה גם למדינות קטנות.

ההסבר הראשון של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" בהקשר של מדינות קטנות רואה בה גישה המאפשרת לאותן מדינות לפתח הרתעה נגד מדינות חזקות יותר. כך, למשל, טוען טים האקסלי (Huxley) כי הגישה הביטחונית של סינגפור מתבססת באופן מסורתי על הצורך להרתיע איומים ממדינות שכנות הגדולות ממנה פי כמה, כמו מלזיה ואינדונזיה. לפיכך, מנהיגי סינגפור מדגישים את חשיבות ניצולה של הטכנולוגיה כפיצוי על היעדר עומק אסטרטגי ונחיתות הכוח הצבאי של המדינה.¹⁵ באופן דומה גורס ג'יימס מלבנון (Mulvenon) כי המוטיבציה של טיוואן ליישם את "המהפכה בעניינים צבאיים" נובעת מהאיום שמציב הכוח הצבאי של שכנתה הדומיננטית סין. מלבנון מציין שמאמציה של טיוואן לפתח כוח צבאי המבוסס על התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" הושפעו, בנוסף לאיום הסיני, גם מהקשרים הצבאיים שלה עם ארצות הברית, שהתרחבו והעמיקו מאז 1997.¹⁶ אולם הסברים אלה אינם שלמים, משום ששני המחברים מתעלמים מכך שכל מאמץ ליישם את התיאוריה החדשה, הן מצד סינגפור והן מצד טיוואן, יהיה יעיל אך ורק אם יתבצע בעזרת בעלות ברית חזקות דוגמת ארצות הברית. ההסבר השני גורס שאימוץ התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" הוא רלוונטי לפיתוח יכולת הגנה קדמית (forward-active). מייקל רסקה (Raska) טוען כי המקרה של קוריאה הדרומית מבטא מצב של מדינה קטנה הזקוקה ליכולות צבאיות מתקדמות כדי לספוג מצב כמו פלישה מצד קוריאה הצפונית, תוך ויתור על טריטוריה בתמורה ל"זמן, התארגנות מחדש ומתקפת נגד בעוצמה רבה יותר ועם תמיכה רחבת היקף מצד ארצות הברית".¹⁷ ההסבר של רסקה תקף, אולם הנסיבות הגיאואסטרטגיות הייחודיות של המקרה הקוריאני מגבילות את כלליות הטיעון. במילים אחרות, המאפיינים של השימוש שעושה קוריאה הדרומית בתיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" ייחודיים מכדי שניתן יהיה להסביר בעזרתם את הרלוונטיות של תיאוריה זאת למדינות קטנות אחרות.

הסבר שלישי ניתן לגזור מהמקרה של ישראל במהלך שנות השמונים של המאה הקודמת. בספרו *The Culture of Military Innovation* מסביר דימה אדמסקי (Adamsky) כי הצורך לאזן את חולשתה של ישראל בניהול מערכה צבאית ממושכת מביא את מפקדי צה"ל לגרוס כי מתקפה מונעת היא האסטרטגיה המועדפת על פני

פעולת הגנה קצרה יותר. אדמסקי מסביר כי טכנולוגיה צבאית מתקדמת חיונית לאסטרטגיה הישראלית: "הם תבעו ליצור תחכום של אגרוף ברזל של צה"ל, שיביא את המתקפה עמוק לתוך עורף האויב. הם לא התעלמו מטכנולוגיות חדשות, אלא ראו בהן מכפילי הגנה ומכפילי כוח נגד אמצעי ההתקפה של האויב".¹⁸ זהו טיעון תקף, אולם גם כאן מדובר במקרה שאינו ייצוגי. המקרה של ישראל הוא ייחודי ולא ניתן להסיק ממנו מסקנות לגבי מדינות קטנות, משום שיכולותיו של צה"ל עולות על אלו של מרבית המדינות השכנות לה, אם לא על כולן.

הסבר רביעי עניינו הרלוונטיות של התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" לפעולות צבאיות לא־מלחמתיות. דייוויד בץ (Betz) טוען כי תיאוריה זו רלוונטית לפעולות צבאיות לא־מלחמתיות, מכיוון שגם בפעולות מהסוג הזה, כמו למשל אכיפת שלום, מלחמה בסמים, סיוע הומניטרי או שמירת חופש השיט, נדרשות יכולות צבאיות מתקדמות כדי להצליח.¹⁹ טיעונו של בץ משכנע לאור העובדה שמדינות קטנות מעורבות בפעולות צבאיות לא־מלחמתיות יותר מאשר בלוחמה רחבת היקף או כזו שמציבה צבא מול צבא. עם זאת, המתנגדים לעמדה זו יטענו שלא לכל המדינות הקטנות יש את היכולת והמשאבים לרכוש טכנולוגיה צבאית הדרושה לפעולות צבאיות לא־מלחמתיות. לדוגמה, הברחות סמים הן איום משמעותי בדרום אמריקה, אולם למדינות הקטנות באותה יבשת אין המשאבים המאפשרים להן להשיג יכולות טכנולוגיות שישמשו קץ לקרטלי הסמים. דוגמה נוספת היא ים סין הדרומי, שם המדינות הקטנות תלויות בארצות הברית לאכיפת חופש השיט, משום שאין להן יכולות ימיות מתקדמות מספיק כדי להגן על השטחים שלהן.

מאמר זה בא לטעון שהרלוונטיות של תיאוריית "מהפכה בעניינים צבאיים" תלויה במדיניות החוץ שמיישמות מדינות קטנות. לאור העובדה שמדינות כאלו מיישמות מגוון רחב של אסטרטגיות, ארבעת ההסברים שהוצגו לעיל לא מספיקים כדי לתת מענה לשאלה המרכזית. לפני שנפנה להעריך ישירות את הרלוונטיות של תיאוריית "מהפכה בעניינים צבאיים", נסקור את האסטרטגיות הקיימות אותן מיישמות מדינות קטנות כדי לשרוד בזירה הבין־לאומית.

אסטרטגיות של מדינות קטנות

יישום אסטרטגיה הולמת הנו קריטי מאין כמוהו להשרדותן של מדינות קטנות. מכיוון שמדינה קטנה אינה יכולה לעצב את סביבתה באמצעות כוח, היא חייבת להסתמך על מגוון האסטרטגיות המתאים ליכולות ולמאפיינים שלה. במונחים של כוח צבאי, למדינות קטנות יש יכולת מוגבלת בלבד להסתמכות עצמית, ולכן הן אינן יכולות להרשות לעצמן להסתפק בפעולה הגנתית נגד איומים חיצוניים. יש להן תלות גבוהה במקורות חיצוניים להשגת נשק, והן מגייסות חלק גדול מהכוח

הצבאי שלהן בעת העימות עצמו. דבר זה מקטין בצורה משמעותית את יכולתן להיות מעורבות בעימותים רחבים יותר.

במונחים של פוליטיקה בין-לאומית, למדינות קטנות יש טווח אינטרסים מוגבל והשפעה מזערית, אם בכלל, על מאזן הכוחות בזירה הבין-לאומית. יתרה מכך, מדינות קטנות אף מתוארות במחקרים שונים כמדינות שמדיניות החוץ שלהן היא תגובתית. כמו כן, מדינות קטנות סולדות מסיכונים ונוטות לתמוך בחוק הבין-לאומי, בנורמות ובארגונים בין-לאומיים.²⁰ לנוכח מאפיינים אלה, ישנן ארבע קטגוריות כוללניות של אסטרטגיות שמדינות קטנות יכולות ליישם כדי לשרוד במערכת הבין-לאומית: ארגונים בין-לאומיים; הסתמכות עצמית; בניית בריתות; גידור.

ארגונים בין-לאומיים

ארגונים בין-לאומיים הוקמו במקור מתוך האידיאל של מתן מענה לחלוקת הכוחות הבלתי מאוזנת בין מעצמות גדולות למדינות קטנות, וזאת באמצעות הכנסת המשא והמתן והמחלוקות ביניהן לתוך מסגרת של מוסד בין-לאומי. למרות ההבנה ששיתוף פעולה הוא יתרון לכל הצדדים, הספרות בנושא מציינת כי מדינות קטנות נוטות לתמוך במוסדות הבין-לאומיים יותר מאשר המעצמות, וזאת בשל חוסר יכולתן של אותן מדינות לפעול באורח עצמאי.²¹ חשובה עוד יותר העובדה, אותה מציין רוברט רוטשטיין (Rothstein), לפיה ארגונים בין-לאומיים חיוניים לאסטרטגיה של מדינות קטנות בשל ההבטחה לשוויון פורמלי, בשל הביטחון הקולקטיבי שהם מספקים ובשל היכולת הפוטנציאלית שלהם לרסן מעצמות גדולות.²²

הסתמכות עצמית

המגבלות שמקורן בהיעדר משאבים, השפעה פוליטית ועוצמה צבאית אינן מונעות מדינות קטנות מלאתגר מעצמות גדולות. דיפלומטיה היא דוגמה קלאסית לאסטרטגיה של הסתמכות עצמית. מדינות קטנות משתמשות באמצעים דיפלומטיים כדי להבטיח את האינטרסים הלאומיים שלהן וכדי לשכנע את דעת הקהל העולמית, במיוחד במצבים של אלימות ועימותים. דיפלומטיה בשילוב יכולת צבאית צנועה תאפשר גם למדינות קטנות להתנגד לתביעות מצד מעצמות. במחקרה של אנט בייקר פוקס (Baker Fox) על התנהגות מדינות קטנות במהלך מלחמת העולם השנייה, היא מציינת שמדינות קטנות מסוגלות להתנגד למעצמות בדרכים שונות, לרבות ב"אמצעים כלכליים, אידיאולוגיים, דיפלומטיים וצבאיים".²³ ניטרליות היא דוגמה נוספת לאסטרטגיה של הסתמכות עצמית. אימוץ אסטרטגיה זו נשען על ההנחה שהמדינה בוחרת להיות תלויה לחלוטין במשאביה הפנימיים, בלי לחפש כל בעלות ברית פוטנציאליות. ניתן להצביע על מספר מגמות

המאפיינות מדינות קטנות שאימצו בהצלחה אסטרטגיה זו: הניטרליות היא תוצר של דיפלומטיה אירופית ואין הוכחה שהיא יעילה מחוץ ליבשת זו; היעילות של אסטרטגיית הניטרליות תלויה באמינותה של המדינה; לא ניתן להשיג ניטרליות קבועה אם המדינה שוכנת במיקום גיאואסטרטגי רגיש.²⁴

בניית בריתות

פיתוח בריתות הוא אסטרטגיית מפתח עבור מדינות קטנות. מדינות מגבשות בריתות משתי סיבות מרכזיות: כדי למנוע ממדינות חזקות יותר מלשלוט באזור מסוים או ביבשת מסוימת, וכדי להגן על עצמן מפני איום חיצוני. נסיבות אלו מגבילות מדינות קטנות לשתי אופציות: התנהגות מאזנת (*balancing*) או חבירה לחזק (*bandwagoning*). התנהגות מאזנת היא רעיון לפיו מדינות מצטרפות לבריתות כדי להגן על עצמן מפני מדינות או קואליציות של מדינות שמשאביהן הרבים יותר עלולים להפוך לאיום.²⁵ דוגמה טובה לאיזון מעין זה ניתן למצוא בתקופת המלחמה הקרה, כאשר כמה מדינות קטנות באירופה הצטרפו לארגון הברית הצפון אטלנטית (נאט"ו) כדי להגן על האינטרסים הלאומיים שלהן מול ברית המועצות.

האופציה של חבירה לחזק היא הרעיון לפיו מדינות הניצבות בפני איום חיצוני יגבשו ברית עם המעצמה בעלת כושר האיום הגדול ביותר.²⁶ דוגמה לכך היא התנהגותה של קובה במהלך המלחמה הקרה. קובה נחשבה על ידי ארצות הברית לאיום משמעותי עליה, ולפיכך הייתה נתונה ללחץ מצדה, אותו הפעילה בשיטות שונות. לחץ זה השפיע על קובה לגבש את מה שהתחיל כברית חלשה עם ברית המועצות בתחילת שנות השישים של המאה העשרים, והתפתח מאוחר יותר לברית חזקה, בעקבות הפגנת התמיכה של קובה בפלישה הסובייטית לצ'כוסלובקיה ב-1968.²⁷

גידור (Hedging)

הספרות בנושא אסטרטגיית הגידור מצומצמת בהשוואה לספרות העוסקת באסטרטגיות שנדונו לעיל. גידור, כפי שמגדיר אותו החוקר המלזי Kuik Cheng-Chwee, המתמחה ביחסים בין-לאומיים, הוא "התנהגות שבה, במצבים של חוסר ודאות גבוהה והסתכנות, מדינה שואפת לקזז סיכונים באמצעות חתירה לריבוי אפשרויות מדיניות, שנועדו לחולל השפעות שיבטלו זו את זו".²⁸ הדומיננטיות של סין באזור אסיה והפסיפיק הביאה כמה מדינות קטנות באותו אזור לאמץ אסטרטגיית גידור, אותה העדיפו על פני בריתות מסוימות עם מעצמות אזוריות אחרות. קיים ויכוח לגבי המרכיבים הכלליים של אסטרטגיית הגידור. אוולין גוך (Goh), אחת מהתומכות באסטרטגיה זו, גורסת שהתנהגות על פי אסטרטגיה זו

בדרום־מזרח אסיה מתבססת על המדדים הבאים: איזון רך; יחסים מורכבים עם סין; מערכת יחסים סבוכה עם כמה מהמעצמות האזוריות.²⁹

הרלוונטיות של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים"

לאחר שסקרנו את האסטרטגיות המרכזיות אותן מיישמות מדינות קטנות, ניתן עתה להעריך את ההשלכות של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים". כדי להעריך השלכות אלו, נבחרו ארבע מדינות קטנות כמקרי דוגמה לביסוס הטענות של מאמר זה. המדינות נבחרו על בסיס מצבן הגיאוגרפי ולפי אסטרטגיית מדיניות החוץ המובילה שלהן: אלבניה ותלותה בארגונים בין־לאומיים; שווייץ ואסטרטגיית הניטרליות שלה; הפיליפינים והתלות שלה בבריתות; סינגפור ואסטרטגיית הגידור שלה.³⁰

אלבניה

סכסוכים קודמים של אלבניה עם מעצמות גדולות השפיעו מאד על מדיניות החוץ שלה. אלבניה נכבשה על ידי איטליה והייתה תחת שליטתה משנת 1939 עד שנת 1944. היא חברה כבעלת ברית לברית המועצות מ־1944 עד 1961, ולבסוף פיתחה ברית עם סין בין השנים 1961 ל־1978.³¹ תלותה של אלבניה בחסות חיצונית ממשיכה להשפיע על מדיניות החוץ הנוכחית שלה. זו מסתמכת רבות על ארצות הברית, נאט"ו ופוטנציאלית גם על האיחוד האירופי. ממשלת אלבניה מדגישה שלוש עדיפויות מרכזיות במדיניות החוץ שלה: שילוב עם נאט"ו, שיתוף פעולה הולך וגובר עם האיחוד האירופי וארגונים בין־לאומיים נוספים, ושיפור קשריה הביטורליים עם ארצות הברית.³²

אלבניה הייתה אחת המדינות הראשונות במרכז אירופה ומזרחה שהודיעו על כוונתן להצטרף לנאט"ו לאחר נפילת הקומוניזם ב־1991. נאט"ו מצדה דחתה אז את בקשתה של אלבניה, משום שהמדינות החברות בברית חשבו שהיא אינה מסוגלת לתרום תרומה מספקת לביטחון. רק ב־2007, לאחר יותר מעשור, הוזמנה אלבניה לפתוח בשיחות על הצטרפות לנאט"ו, ולבסוף התקבלה כחברה מלאה בארגון ב־2008.³³

שיתוף הפעולה בין נאט"ו לאלבניה מקיף טווח רחב של תחומים, כגון שיתוף פעולה ביטחוני, רפורמות בהגנה ובביטחון, תוכניות חירום אזרחיות ודיפלומטיה ציבורית. מבין אלה, רק שיתוף הפעולה הביטחוני והרפורמות בהגנה ובביטחון מחייבים התפתחות בטכנולוגיה הצבאית, שהיא ליבת התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים". אלבניה מפיקה תועלת מהרמה המתוחכמת של הצידוד הצבאי והאימונים של נאט"ו, שכן היא פורסת כוחות צבא שלה באזורי עימות כחלק מכוח הסיוע הביטחוני הבין־לאומי.³⁴ זאת ועוד, תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים"

רלוונטית גם לרפורמות המוסדיות הנרחבות שערכה ממשלת אלבניה כדי לעמוד בדרישות ההצטרפות לנאט"ו. מכיוון שהיעד של אלבניה הוא לבסס יכולת פעולה הדדית מול נאט"ו, היא יזמה שיפורים במערכות התקשורת והמעקב הצבאיות, וכן ביחידות הצי והלוגיסטיקה שלה.³⁵

מעורבות מולטילטרלית באמצעות ארגונים בין-לאומיים אחרים היא אסטרטגיה מרכזית נוספת של אלבניה. על פי אסטרטגיה זו, אלבניה מתכננת להגדיל את רמת השתתפותה בארגונים דוגמת האו"ם והארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה (OSCE), אולם היעד המרכזי שלה הוא להגיע לחברות ולבסוף לשילוב באיחוד האירופי. במקרה הספציפי הזה, הרלוונטיות של תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" תהיה מוגבלת, מכיוון שפיתוח של מערכות נשק מתקדמות ושיפור דרמטי ביכולות הצבאיות של המדינות החברות אינם היעד של האיחוד האירופי. גם תחומי המשימה של הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה, המקיים שיתוף פעולה עם אלבניה, מתמקדים בפעילויות שאינן צבאיות, ובמיוחד בקידום דמוקרטיזציה ושלטון החוק וזכויות אדם.³⁶

ממשלת אלבניה מייחסת "עדיפות מיוחדת וחשיבות אסטרטגית ועליונה" לקשריה עם ארצות הברית.³⁷ אלבניה תמכה בעקביות בקואליציה למלחמה בטרור שגיבשה ארצות הברית אחרי מתקפת הטרור של ספטמבר 2001, וזאת באמצעות הספקת מודיעין על ארגוני טרור באזור. ארצות הברית גמלה לאלבניה על תמיכה זו במענק של כעשרים מיליון דולר לצורכי הצטיידות ואימונים לצבא האלבני, כדי שיוכל לעמוד במחויבויותיו לנאט"ו.³⁸ תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים", הרלוונטית למעורבותה של אלבניה בנאט"ו, רלוונטית גם לברית של אלבניה עם ארצות הברית, וזאת בשל החשיבות של יכולת הפעולה המשותפת בין שני הצבאות.

האסטרטגיה של אלבניה תלויה בעיקר בארגונים בין-לאומיים ובבריתות. מכיוון שכך, התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית לה ביותר. זאת, בין היתר, לאור העובדה שצבא אלבניה יידרש לתאם ולפעול בקביעות עם הצבאות המתקדמים ביותר בעולם.

שוויץ

מטרת מדיניות החוץ של שוויץ היא "לשמור על העצמאות, הביטחון והשגשוג של המדינה".³⁹ מדיניות זו מבוססת על יישום שלושה עקרונות ליבה: כיבוד שלטון החוק (החוק הבין-לאומי); יחסים טובים עם כל המדינות בעולם (אוניברסליות); אי-השתתפות בעימותים בין-לאומיים המערבים מדינות אחרות (ניטרליות).⁴⁰ בשל עקרונות אלה, השיקולים הביטחוניים של שוויץ מתמקדים בעיקר במניעת

עימותים, בביטחון קולקטיבי ובמבצעים לתמיכה בשלום ואינם כוללים השתתפות במלחמות.

מניעת עימותים נמצאת במקום גבוה בסדר העדיפויות של שווייץ. למרות שאסטרטגיה זאת כוללת גם פעולות צבאיות מוגבלות, היא מחייבת מיומנויות תקשורת ודיפלומטיה יותר מאשר שימוש בנשק מתקדם ובמערכות מידע מתקדמות. אמנם, טכנולוגיית מידע יכולה לסייע להתרעה מוקדמת ולערנות נוכח מצבים שונים, וכן להגביר את הסיכוי להצלחת המשימות, אולם היא אינה יכולה לבוא במקום משא ומתן, הערכות ושיקולים מדיניים, החיוניים למניעת עימותים.⁴¹ לפיכך, הרלוונטיות של "מהפכה בעניינים צבאיים" בתחום של מניעת עימותים הינה מוגבלת.

ביטחון קולקטיבי הוא עדיפות מרכזית נוספת באסטרטגיה השווייצרית. הספרות המקצועית מצביעה על כי תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית לכמה מהסדרי הביטחון הקולקטיבי, במיוחד נאט"ו. תיאוריה זו סיפקה את הבסיס ל"יוזמת יכולות ההגנה" של נאט"ו, שנתנה מענה יעיל לפערים ביכולות הטכנולוגיות, בדוקטרינות ובמבנה של הארגון.⁴² יתרה מכך, יוזמה זאת חיזקה באופן משמעותי את יכולות ההגנה של מדינות קטנות בנאט"ו, יכולות שחלק ממדינות אלו לא היו מסוגלות לפתח באופן עצמאי.

שווייץ חברה בארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה ולא בנאט"ו, ולמרות שתיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" עשויה להיות רלוונטית לפעילות גם בארגון זה, לא יהיו לה בו אותן השלכות, משום שהמטרות והעדיפויות שלו שונות מאלו של נאט"ו. לכן, הרלוונטיות של "מהפכה בעניינים צבאיים" הינה מוגבלת גם במקרה זה, במיוחד עקב חוסר היכולת להסביר מדוע הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה לא אימץ אותה שורה של שיפורים שאומצו על ידי נאט"ו, למרות ששני הארגונים ניצבים בפני אותם איומים.

בדומה לספרות על ביטחון קולקטיבי, גם הספרות על "מהפכה בעניינים צבאיים" מכירה בכך שהיתרונות שהתיאוריה מספקת ישימים גם למבצעים תומכי שלום. אלינור סלואן (Sloan) גורסת שהשיפורים הטכנולוגיים הנובעים מ"המהפכה בעניינים צבאיים" יעילים גם למבצעים תומכי שלום.⁴³ סלואן מסבירה, לדוגמה, כי נשק מדויק תורם ישירות למבצעים תומכי שלום, משום שביכולתו למזער נזק משני, וכתוצאה מכך גם להקטין את מספר הנפגעים. יתרה מכך, מודיעין אמין, מעקב ומשימות סיור, שהם חלק בלתי נפרד מלחימה, חיוניים גם כדי לעמוד על מצבם ותנועתם של פליטים, וזאת כדי ליישם מבצעים יעילים לתמיכה בשלום.⁴⁴ התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית למבצעים תומכי השלום של נאט"ו, אולם אינה רלוונטית בהכרח לבריתות צבאיות אחרות, כמו הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה, משום שמדובר ביכולות שונות. לפיכך,

הרלוונטיות של "מהפכה בעניינים צבאיים" לשוויץ היא מוגבלת, משום שלא הוכח שהיא תורמת למבצעים תומכי השלום של הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה, ששוויץ נוטלת בהם חלק.

לסיכום, תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" היא בעלת רלוונטיות מוגבלת לאסטרטגיה של שוויץ, בראש ובראשונה מכיוון ששוויץ אינה זקוקה לפיתוח כוח צבא התקפי או קטלני. כוחות הצבא של שוויץ מתמקדים במניעת עימותים, בביטחון קולקטיבי ובמבצעים תומכי שלום – משימות שאינן צבאיות במובן המסורתי של המילה.

הפיליפינים

מדיניות החוץ של הפיליפינים מעוגנת בעקרונות החוק הבין-לאומי, השלום, השוויון והצדק. מטרתה היא להגיע למדיניות חוץ עצמאית באמצעות "שימור ושיפור הביטחון הלאומי, קידום והשגה של ביטחון כלכלי והגנה על זכויות, ותמיכה ברווחה ובאינטרסים הבין-לאומיים של העם הפיליפיני".⁴⁵ מכיוון שהיכולות של צבא הפיליפינים הן עדיין בשלבי פיתוח, הממשלה הפיליפינית נותנת עדיפות לאסטרטגיות של שיתוף פעולה אזורי והסדרי ביטחון משותפים.⁴⁶

המעורבות הביטחונית והמולטילטרלית של הפיליפינים עם המדינות השכנות בדרום-מזרח אסיה ועם איגוד מדינות דרום-מזרח אסיה (ASEAN) היא קריטית לאסטרטגיה של המדינה, בעיקר בשל משאביה ויכולותיה הצבאיות המוגבלים. אמנם, איגוד מדינות דרום-מזרח אסיה אינו ברית צבאית ואינו מחזיק בכוח צבאי, אך הרפובליקה הפיליפינית נהנית מהתפקידים הדיפלומטיים (משא ומתן ודיאלוגים) והמדיניים (השפעה באו"ם) שהאיגוד ממלא.

הרלוונטיות של "מהפכה בעניינים צבאיים" למדינות דרום-מזרח אסיה מוגבלת להתפתחויות הצפויות רק בעשורים הבאים. זאת, נוכח העובדה שלמרבית המדינות באזור יש המשאבים הדרושים לביצוע שינויים מהותיים ביכולות הצבאיות שלהן. ברית ההגנה ההדדית שחתמה הפיליפינים עם ארצות הברית בשנת 1951 היא עדיין ההסדר הביטחוני המשותף המקיף ביותר של המדינה. למרות הבעיות ביחסים הביטחוניים של שתי המדינות במהלך שני העשורים האחרונים, הברית זכתה לעדנה מחודשת לאחר מתקפת הטרור על ארצות הברית בספטמבר 2001, והתבטאה מאז בתרגילים צבאיים רחבי היקף בשטח הפיליפינים. כדי לפתח את יכולת הפעולה ההדדית בין שני הצבאות, ארצות הברית סיפקה לפיליפינים ציוד צבאי והוציאה לפועל תוכניות אימונים משותפות, שהתמקדו בדיכוי התקוממויות, בלוחמה בטרור, בהכשרה מודיעינית ובפעולות צבאיות-אזרחיות.⁴⁷

השיפור ביכולות הארגוניות והמבצעיות של צבא הפיליפינים התקדם עוד בעקבות שיקום "תוכנית הרפורמה הביטחונית של הפיליפינים" ו"התוכנית לשדרוג

היכולות" – פרויקטים שנתמכו על ידי ממשל הנשיא בוש. גישתה התוקפנית הגוברת של סין באזור הביאה את ממשל הנשיא אובמה להעתיק את מרכז הכובד בברית בין ארצות הברית לפיליפינים מדיכוי מרידות ולוחמה בטרור לחיזוק יכולות ההגנה הימיות של הצבא הפיליפיני. למרות זאת, אין לראות בכך פריצת דרך לעבר שינוי דרמטי בצבא הפיליפינים. ויחד עם זאת, תיאוריית "המהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית מאוד לברית בין ארצות הברית לפיליפינים, שהיא אחת מאסטרטגיות הליבה הקשורות להישרדותה של האחרונה.

לנוכח הנסיבות שתוארו לעיל, "המהפכה בעניינים צבאיים" היא בעלת תועלת לצבא הפיליפינים, וזאת בשל תלותו בסיוע הצבאי האמריקאי. היוזמה לשפר באופן קיצוני את יכולות הצבא הפיליפיני חיונית כדי להבטיח את יכולת הפעולה ההדדית של הכוחות וכדי לחזק את הברית בין שתי המדינות. אמנם, הפיליפינים גם נעזרת בתמיכה מהמדינות השכנות בדרום-מזרח אסיה, אלא שמדינות אלו, וכן איגוד המדינות של דרום-מזרח אסיה, חסרים את היכולת הצבאית לספק הגנה הולמת לפיליפינים מפני איומים חיצוניים.

סינגפור

מדיניות החוץ של סינגפור מתבססת על שלושה יעדים מרכזיים: הישרדות, ביטחון לאומי ורווחה כלכלית.⁴⁸ סינגפור סובלת מנקודות תורפה, ומצב זה, יחד עם גישתה התוקפנית של סין בדרום-מזרח אסיה, גרמו לקובעי מדיניות החוץ של סינגפור ליישם אסטרטגיית גידור הכוללת מגוון של גישות כלכליות, מדיניות וצבאיות, שמטרתן היא לשמר את ריבונותה וביטחונה הלאומי של המדינה.⁴⁹

הישגיה הכלכליים של סינגפור אינם זקוקים להוכחה. התוצר המקומי הגולמי שלה לשנת 2012 הוערך כעומד על 51,709 דולר לנפש – נתון שהופך אותה לאחת המדינות העשירות בעולם.⁵⁰ ממשלת סינגפור ניצלה את יתרונה הכלכלי ופעלה לקידום סחר בילטרלי עם סין. למעשה, היא יזמה שיתוף פעולה כלכלי עם סין עוד בתקופה שלא התקיימו יחסים דיפלומטיים רשמיים ביניהן, קרי משנות השישים ועד תחילת שנות השמונים של המאה העשרים. בנפרד מהסחר, התפתחו קשרים בילטרליים נוספים בין שתי המדינות, שהתבטאו בהשקעות ובהעברת מיומנויות ניהול, כפי שניתן היה להיווכח מהשלמת פרויקט פארק התעשייה סוזהו (Suzhou) ב-1994.⁵¹ אסטרטגיה זו של סינגפור אפשרה לה להפוך לאחת משותפות הסחר הגדולות של סין בדרום-מזרח אסיה, בעלת חשיבות שעולה על זו של מרבית המדינות באזור. בהיבט זה של האסטרטגיה הסינגפורית אין כל רלוונטיות לתיאוריית "מהפכה בעניינים צבאיים", משום שהקשרים הכלכליים בין סינגפור לסין אינם מערבים סחר באף סוג של נשק או מערכות הגנה.

במונחים של דיפלומטיה, אסטרטגיית הגידור של סינגפור מתרכזת בקשרים עם סין והן עם ארצות הברית, וזאת באמצעות שימוש במוסדות דוגמת הפורום האזורי של איגוד מדינות דרום-מזרח אסיה (ARF). פורום זה משמש כמנגנון שנועד לחייב את שתי המעצמות להבטיח את שמירת הסטטוס קוו באזור בכל הקשור לחופש השיט, להמשך קיומו של איגוד מדינות דרום-מזרח אסיה, ולהקדנה יציבה של עוצמה.

כפי שצוין לעיל, הרלוונטיות של "מהפכה בעניינים צבאיים" לקשרים המולטילטרליים של סינגפור עם מדינות דרום-מזרח אסיה הינה מוגבלת, משום שהמוסדות המולטילטרליים באזור הם מנגנונים ליצירת איזון עדין, או לחילופין למימוש פעולות שלא יאתגרו ישירות אף מעצמה גדולה באמצעים צבאיים, אלא יעשו זאת באמצעות כלים בלתי צבאיים, וזאת במטרה להביא לעיכוב, למניעה או לסיכול של התנהגות תוקפנית חד-צדדית מצדה.⁵²

צבא סינגפור הוא מרכיב קריטי באסטרטגיית הגידור של סינגפור, משום שהוא פועל כגורם מרתיע במקרה שיתעורר צורך להקרין כוח נגד איומים באזור. הצבא הסינגפורי הוא הכוח הצבאי הכשיר ביותר בדרום-מזרח אסיה, והוא הפנים את תפיסת "המהפכה בעניינים צבאיים" באמצעות שינויים משמעותיים שעברו הפלטפורמות הצבאיות שלו (נושאות טנקים מסוג Endurance), יכולותיו (טכנולוגיה חמקנית ובלתי מאוישת), הדוקטרינות שלו (מ-COIN ועד למבצעים בעצימות גבוהה), והמבנה הארגוני שלו (הכנסת פיקוד ושליטה מבוססי ידע) במהלך עשרים השנים האחרונות.⁵³ משמעותית עוד יותר בהקשר זה היא יכולתה של סינגפור, הנובעת מהצלחתה הכלכלית, להרשות לעצמה רכישת מגוון רחב של ציוד צבאי מתקדם, דבר שהפך אותה לאחת היבואניות הגדולות בעולם של מערכות נשק קונבנציונליות.⁵⁴

השפעת "המהפכה בעניינים צבאיים" על האסטרטגיה של סינגפור היא נרחבת, משום שהפכה לגורם המניע את ממשלת סינגפור לבצע שינויים בכל היבטי הצבא הסינגפורי. אמנם, גידור כולל גם גישות שאינן צבאיות לצורך תמרון מול מעצמות גדולות, אולם קומפלקס תעשיית-צבאי אמין הוא, ללא ספק, יתרון אסטרטגי למדינה קטנה כמו סינגפור, וזאת בהתחשב באילוצים ובאתגרים העומדים בפניה בזירה הבינ-לאומית.

סיכום ומסקנות

התיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית ככלל למדינות קטנות, מכיוון שהיא חיונית להגנה על ריבונותן ועל יכולתן לקדם אינטרסים לאומיים. עם זאת, רק מעט מהמדינות הקטנות יכולות להרשות לעצמן להשקיע בפועל בשינויים הצבאיים שהיא מחייבת. לפיכך, חלק ממדינות אלו מפתחות אסטרטגיות שונות

שיאפשרו להן ליהנות מהיתרונות של הטכנולוגיות המהפכניות ולהתאים עצמן למערכת הבין-לאומית המשתנה במהירות.

האסטרטגיות השונות שנסקרו במאמר זה מראות שהתיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" רלוונטית בצורה מוגבלת במקרים שבהם מדינה מיישמת אסטרטגיה של ניטרליות (שווייץ), משום שמדינות ניטרליות אינן נוטות לפתח כוח צבאי התקפי או קטלני. עוד עולה מהמאמר כי לתיאוריה של "מהפכה בעניינים צבאיים" יש חשיבות עבור מדינות קטנות עם תלות גבוהה בארגונים בין-לאומיים (אלבניה), ולכאלו שמקיימות בריתות לצורך הישרדותן (הפיליפינים). התיאוריה רלוונטית מאד למדינות קטנות הנוקטות אסטרטגיה של גידור (סינגפור), משום שהן חייבות להחזיק ביכולת צבאית אמינה למקרים שבהם מוצו כל האופציות המדיניות שאינן צבאיות.

הערות

- 1 Bernard Loo, ed., *Military Transformation and Strategy: Revolution in Military Affairs and Small States*, New York: Routledge, 2009, p. 1.
- 2 Robert Keohane and Joseph Nye, "Power and Interdependence in the Information Age," *Foreign Affairs*, Vol. 77, No. 5, September - October 1998, pp. 87-88.
- 3 Eliot Cohen, "Change and Transformation in Military Affairs," *Journal of Strategic Studies*, Vol. 27, No. 3, 2004, pp. 395-407.
- 4 המונחים "אסטרטגיה" ו"מדיניות חוץ" משמשים באותה משמעות.
- 5 Miriam Elman, "The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard," *British Journal of Political Science*, Vol. 25, No. 2, 1995, pp. 171-121.
- 6 Loo, *Military Transformation*, p. 4.
- 7 Andrew Krepinevich, Jr., "Cavalry to Computer: The Pattern of Military Revolutions," *The National Interest*, Fall 1994.
- 8 Elinor Sloan, *The Revolution in Military Affairs Implications for Canada and NATO*, Montreal: McGill-Queen's University Press, 2002, pp. 21-22.
- 9 D. Jordan, et. al., *Understanding Modern Warfare*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009, pp. 143-146.
- 10 United States Navy, *The U.S. Navy Information Dominance Roadmap 2013-2028*, Washington D.C.: United States Navy, 2013.
- 11 Loo, *Military Transformation*, p. 5.
- 12 U.S. Joint Chiefs of Staff, *Joint Information Environment White Article 2013-2028*, Washington D.C., 2013.
- 13 Loo, *Military Transformation*, p. 6-10.
- 14 שם. עמ' 11-12.
- 15 Tim Huxley, "Singapore and the Revolution in Military Affairs," in *The Information Revolution in Military Affairs in Asia*, eds. Emily Goldman and Thomas Mahnken, New York: Palgrave Macmillan, 2004.

- James Mulvenon, "Taiwan and the Revolution in Military Affairs," in *The Information Revolution in Military Affairs in Asia*, eds. Emily Goldman and Thomas Mahnken, New York: Palgrave Macmillan, 2004. 16
- Michael Raska, "Searching for New Security Paradigms: Israel And South Korea's Defense Transformation (1990-2011)," PhD dissertation, Singapore: Lee Kuan Yew School of Public Policy, National University of Singapore, 2011. 17
- Dima Adamsky, *The Culture of Military Innovation: The Impact of Cultural Factors on the Revolution in Military Affairs in Russia, the US, and Israel*, California: Stanford University Press, 2010, pp. 96-97. 18
- David Betz, "The RMA and military operations other than war," in *Military Transformation and Strategy: Revolution in Military Affairs and Small States*, ed. Bernard Loo, New York: Routledge, 2009. 19
- Michael Handel, *Weak States in the International System*, London: Frank Cass & Co., 1990, pp. 52-53. 20
- Nazrin Mehdiyeva, *Power Games in the Caucasus*, London: I.B.Tauris & Co Ltd., 2011, pp. 18-19. 21
- Robert Rothstein, *Alliances and Small Powers*, New York: Columbia University Press, 1968, pp. 39-43. 22
- Annette Fox, *Power of Small States*, Chicago: University of Chicago Press, 1959, p. 2. 23
- Mehdiyeva, *Power Games in the Caucasus*, p. 22. 24
- Stephen Walt, *Origins of Alliances*, New York: Cornell University Press, 1987, pp. 17-20. 25
- שם. עמ' 32-33. 26
- Kristen Williams, et. al., eds., *Beyond Great Powers and Hegemons*, California: Stanford University Press, 2012, pp. 51-53. 27
- Kuik Cheng-Chwee, "The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China," *Contemporary Southeast Asia*, Vol. 30, No. 2, August 2008, p. 163. 28
- Evelyn Goh, *Meeting the China Challenge*, Policy Studies 16, Washington, D.C.: East West Center, 2005, pp.2-3. 29
- מצבים גיאואסטרטגיים מתייחסים לאתגרים הפוליטיים, הגיאוגרפים והביטחוניים שעומדים בפני כל מדינה בתוך האזור שלה. אסטרטגיית מדיניות החוץ המובילה נקבעת על פי מסמכי ממשלה רשמיים שכל מדינה פרסמה. 30
- Central Intelligence Agency, "Country Profile of Albania," <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/al.html> 31
- Ministry of Foreign Affairs, "Foreign Policy Priorities of Albania", <http://www.punetjashtme.gov.al/al/Misioni/prioritetet>. 32
- North Atlantic Treaty Organization, "NATO's relations with Albania", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48891.htm#key. 33
- שם. 34
- General Directorate of Defence Policies, *The Military Strategy of the Republic of Albania* (Tirana, Albania: The Ministry of Defence of the Republic of Albania), pp. 6-7. 35
- Office of Head of Presence, *Presence in Albania Factsheet*, Tirana, Albania: OSCE, 2012. 36
- Ministry of Foreign Affairs, "Foreign Policy Priorities of Albania". 37

- Coordinator of U.S. Assistance to Europe and Eurasia, *Foreign Operations Assistance Fact Sheet*, Washington D.C.: U.S. Department of State, 2013. 38
- State Secretariat, *Swiss Foreign Policy Strategy 2012–2015*, Bern, Switzerland: Federal Department for Foreign Affairs, 2012. 39
- שם. 40
- David Betz, "RMA and military operations other than war," in *Military Transformation and Strategy: Revolution in Military Affairs and Small States*, ed. Bernard Loo (New York: Routledge, 2009). 41
- Sloan, *The Revolution in Military Affairs*, pp. 77-87. 42
- שם. עמ' 91–97. 43
- Joseph Nye Jr. and William Owens, "America's Information Edge," *Foreign Affairs*, Vol. 75, No. 2, March-April, 1996, p. 24. 44
- Department of Foreign Affairs, "Philippines Foreign Policy", <https://www.dfa.gov.ph/index.php/articles/2013-04-03-07-46-09>. 45
- Office of the National Security Adviser, *Philippine National Security Policy 2011–2016*, Quezon City: National Security Council, 2011. 46
- Renato De Castro, "Balancing Gambits in Twenty-first Century Philippine Foreign Policy," *Southeast Asian Affairs*, 2011, pp. 236-238. 47
- Amitav Acharya, *Singapore's Foreign Policy, The Search for Regional Order*, Singapore: World Scientific, 2007. 48
- Cheng-Chwee, *The Essence of Hedging*, pp. 176-177. 49
- World Bank, "World Development Indicators," <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>. 50
- Cheng-Chwee, *The Essence of Hedging*, pp. 176-177. 51
- Robert Pape, "Soft Balancing against the United States," *International Security*, Vol. 30, No. 1, Summer 2005, pp. 9-10. 52
- Ministry for Defence, *Defending Singapore in the 21st Century*, Singapore: Ministry of Defence, 2000. 53
- P. Holtom, M. Bromley et. al. *SIPRI Trends in International Arms Transfers 2012*, Solna, Sweden: Stockholm International Peace Research Institute, 2013. 54